

פרק ו והנה זה לעומת זה עשה אלהים כי כמו שנפש האלהית כלולה מעשר ספירות קדושות ומתלבשת בשלשה לבושים קדושים כך הנפש דסטרא אחרא מקליפות נוגה המלוכבשת בדם האדם כלולה מעשר כתרין דמסאבותא שהן שבע מדות רעות הבאות מארבע יסודות רעים הנ"ל ושכל המולידן הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת מקור המדות כי המדות הן לפי ערך השכל כי הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם. וכן מתכעס ומתקצף מדברים קטנים וכן בהתפארות ושאר מדות

זה לעומת זה עשה אלקים: קהלת ז, יד. מארבעה יסודות רעים הנ"ל: ספ"א.

משא"כ בנפש הבהמית העיקר והקודם הוא המדות¹³ (ולכן משכנה בלב שהוא מקום המדות, כמבואר שם), ומדותי הן מדות טבעיות.

(מוהר"צ אבי כ"ק אדמו"ר)

ושכל המולידן הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת: לעיל¹⁰ בנפש האלקית נקט „השכל כולל חכמה בינה ודעת“, וכאן נקט „ושכל .. הנחלק לשלש כו“, כי בסטרא דקדושה הוא בהתכללות, ובסט"א הוא בהתחלקות¹⁴.

(מוהר"צ אבי כ"ק אדמו"ר)

ושכל המולידן הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת מקור המדות כי המדות הן לפי ערך השכל כי הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם. וכן מתכעס ומתקצף מדברים קטנים וכן בהתפארות כו: ישנם כמה שינויים בין דברי אדה"ז כאן, בענין השכל והמדות דנפש הבהמית, ובין דבריו לעיל¹⁰ בענין השכל והמדות דנפש האלקית:

א) לעיל האריך לבאר בענין הדעת, שהוא העיקר בהולדת המדות, עד ש,אף מי שהוא חכם ונבון .. אם לא יקשר דעתו .. לא יוליד .. כי אם דמיונות שוא כו“; משא"כ כאן מדבר רק אודות ענין ההשגה

מעשר כתרין דמסאבותא: הטעם שנקראים בשם „כתרין“ הוא לפי שאין בהם אור וחיות פנימי כי אם בבחי' מקיף (כתר) מלבד, כנודע¹.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²)

נקט „עשר כתרין“ ולא ספירות³, כי שורש הנפש הבהמית הוא מעולם התהו, ששם הי' הכתר דכל ספירה⁴. וזהו גם הרמז בלשון „כתרין דמסאבותא“, כי „סאב“ (השורש דתיבת „מסאבותא“) בגימטריא ס"ג, והרי עולם התהו הוא בחי' ס"ג, כמ"ש⁵, „כלו סג יחדיו גו“, דקאי על השבירה דתהו⁶.

(מוהר"צ אבי כ"ק אדמו"ר)

כתרין דמסאבותא: לענין לשון זה יש להעיר מזח"ג מא, ב⁸.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

שבע מדות רעות .. ושכל המולידן הנחלק לשלש: לעיל¹⁰ בענין הנפש האלקית הקדים שכל למדות „וכך בנפש האדם שנחלקת לשתיים שכל ומדות, השכל כולל חכמה בינה ודעת והמדות הן כו“, וכאן בענין הנפש הבהמית שמהסט"א הקדים ז' המדות לשכל.

וטעם הדבר¹¹ – כי בנפש האלקית העיקר והקודם הוא השכל (ולכן משכנה במוח שהוא מקום השכל, כמבואר לקמ"ז¹²), וגם מדותי הן מדות שכליות,

(שער דרושי הנקודות) פ"א. לקו"ת בחוקותי מז, ג. פ' ראה לג, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' תיח. ועוד. (7) לקוטי לוי יצחק לתניא ע' ב. (8) ושם: „כמה דאית עשר כתרין דמהימנותא לעילא, כך אית עשר כתרין דחרשי מסאבא לתתא“. (9) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“. (10) רפ"ג.

(1) ראה תו"א תולדות כ, ב. ועוד. (2) סה"מ תרס"ח ע' קנא. (3) דהול"ל „ספירין דמסאבותא“ (כ"ק אדמו"ר – „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“). (4) ראה ע"ח שער ז (שער מטי ולא מטי) פ"א. מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' רעז. תו"ח בראשית ט, א. וש"נ. (5) תהלים נג, ד. (6) ראה ע"ח שער ח

ליקוטי אמרים

פרק ו

קיג

ועשר בחי' אלו הטמאות כשאדם מחשב בהן או מדבר או עושה הרי מחשבתו שבמוחו ודבורו שבפיו וכח המעשיי שבידיו ושאר איבריו נקראים לבושי

[ב, י]

המולידן הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת") – יובן עפ"מ"ש בקה"י ערך קליפות²⁴ בענין מה שאין להם דעת, יעו"ש.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²²)

ועשר בחי' אלו הטמאות כשאדם מחשב בהן או מדבר או עושה .. וכן כל הרבורים וכל המחשבות אשר לא לה' המה כו': נראה דמ"ש „ועשר בחי' אלו הטמאות כשאדם מחשב בהן או מדבר או עושה” – מדבר בענין מחדו"מ של מדות רעות דנפש הבהמית, היינו שהם כבר בציור רע; וע"ז מוסיף אח"כ „וכן כל הדיבורים .. אשר לא לה' המה כו'”, אבל מ"מ אינם רע ממש. והיינו כמו שמחלק לקמן²³ בין מחדו"מ דס"ה ל"ת שהם מג' קליפות הטמאות ובין מחדו"מ דקליפת נוגה, יעו"ש.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁴)

מחשבתו .. ודבורו .. וכח המעשיי שבידיו .. נקראים לבושי מסאבו כו': לכאורה צ"ל שלבושים אלו הם בחי' ג' קליפות הטמאות שלמטה מקליפת נוגה²⁵. אבל א"א לומר כן אם המחדו"מ הם בדבר שאינו אסור (שהרי נתבאר לקמן²³ שמחדו"מ שאינם אסורים נמשכים מקליפת נוגה ולא מג' קליפות הטמאות), אלא צ"ל שהם מדריגה תחתונה יותר בקליפת נוגה גופא²⁶, כי גם בקליפת נוגה ישנן ד' בחינות אבי"ע²⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁸)

קע. וש"נ. 21) אות ט (ושם: „ואין הכוונה שאין להם בחינת דעת כלל .. רק הכוונה שאין להם בחינת דעת המכריע בין חכמה ובינה, רק יש להם בחינת קיבוץ גבורות וחסדים למטה בין כתפין כמו נוקבא דקדושה, ובחינת זו יונק מבחינת דעת דקדושה ונקרא אצלם דעת”). 22) קיצורים והערות ע' קיד ואילך. 23) רפ"ז. 24) קיצורים והערות ע' קטו – הובא גם ב,מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים”. 25) לכאורה הכוונה, דכיון ש,זה לעומת זה עשה אלקים, הרי כשם שלבושי הנפש האלקית הם למעלה מהנפש האלקית עצמה (כדלעיל פ"ד), כך צ"ל שלבושי הנפש הבהמית הם למטה מהנפש הבהמית עצמה, וכיון שהנפש הבהמית היא מקליפת נוגה – עכ"ל שהלבושים הם מג' קליפות הטמאות שלמטה ממנה. 26) ראה גם „לקוטי פירושים” לקמן רפ"ז. 27) ראה בארוכה ביאורו להצ"צ ח"א ע' רמה ואילך. 28) קיצורים והערות ע' פ.

„לפי ששכלו קטן וקצר להשיג כו'”, שהו"ע חכמה ובינה דקליפה, ולא אודות ענין הדעת.

(ב) כאן דקדק לומר רק ש,המדות הן לפי ערך השכל”, ולא כתב ש,המדות הן תולדות חב"ד” כדלעיל.

והביאור בזה – ע"פ הידוע¹⁵ שהקליפות אין להן מוח הדעת, וגם מבואר במ"א¹⁶ שהקליפות עיקרון הוא המדות (וכענין „כלב” – „שכולו לב”¹⁷), והשכל שבהן הוא רק כדי לעורר קצת את המדה.

ולפי המבואר כאן מוכן הענין יותר, שהרי האהבה והכעס וההתפארות וכו' הנזכרים כאן מתגלים באדם מעצמם, ורק הענין שבו מתלבשים הוא לפי ערך השכל (כמו באהבה, שמדת האהבה של הקטן מתלבשת בדברים קטנים, משא"כ הגדול כו'). וזהו שבקליפות התגלות המדות היא מעצמן ואינה תלויה בשכל, ולכן אין להן דעת כו'.

משא"כ בקדושה – גם עצם לידת והתגלות המדות היא מהמוחין דוקא [ואף שישנן מדות שלמעלה מטו"ד – הרי מדות אלו באות רק לאחר המדות שע"פ טו"ד¹⁸, וגם לגבי מדות אלו עצמן ישנה בחי' מוחין שלמעלה מהן, עד שאפילו לגבי בחי' פנימיות הלב שייך לומר „מוח”¹⁹ שליט על הלב²⁰]. ולכן העיקר בהן הוא בחי' הדעת, ש,יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחו"ק” בהענין שמתבונן במוחו (בחכמתו ובינתו), ואז דוקא יוליד בנפשו אהבה ויראה אמיתיים.

והא דמ"מ חשיב בהכחות דנה"ב גם דעת (ושכל

11) ראה גם „לקוטי פירושים” לקמן ד"ה ושכל המולידן כו' בהתפארות כו'. 12) פ"ט. 13) וכמ"ש במ"א בענין זה, שכן הוא בשורש נה"ב בעולם התהו, שו' התחתונות (מדות) קודמות לאות ה"י, שהו"ע ג' ראשונות (מוחין). 14) ראה לקו"ת מטות פו, א ואילך. סה"מ תרנ"ט ס"ע רכו ואילך. ועוד. 15) ראה זחי"ב קג, א. ע"ח שמ"ח (שער הקליפות) פ"ב. ובכ"מ. וראה גם תו"א משפטים עה, ג. לקו"ת חוקת ס, ג. אוה"ת ויקהל ע' בקיז. תצא ע' תתעג ואילך. סוכות ע' א"תשכח. סה"מ עת"ר ע' קפח ואילך. 16) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ט ס"ע קסח ואילך. 17) מאורי אור אות כ"ף ס"ה בשם רז"ל. וראה אלפא ביתא דבן סירא (אוצר מדרשים ח"א ע' 48). „תוספות השלם” בא יא. ז. חדא"ג מהר"ל הוריות יג, ב. חדא"ג מהרש"א סנהדרין צז, א. 18) ראה סה"מ תרמ"ו ע' כא. תרנ"א ע' נג. תרס"ה ע' קו. ועוד. 19) ראה זחי"ג רכד, א. לקמן פ"ב, פ"ל. פ"ה. פ"א. ועוד. 20) ראה סה"מ תרנ"ט שם ע'

מסאבו לעשר בחי' אלו הטמאות שמתלבשות בהן בשעת מעשה או דבור או מחשבה והן הם כל המעשים אשר נעשים תחת השמש אשר הכל הבל ורעות רוח וכמ"ש בזהר בשלח שהן תבירו דרוחא כו' וכן כל הדבורים וכל המחשבות אשר לא לה' המה ולרצונו ולעבודתו שזהו פי' לשון סטרא אחרא פי' צד אחר שאינו צד הקדושה וצד הקדושה אינו אלא השראה והמשכה מקדושתו של הקב"ה ואין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתב' בין בפועל ממש כמלאכים עליונים בין בכח ככל איש ישראל למטה שבכחו להיות בטל ממש לגבי הקב"ה במסירת נפשו על קדושת ה'. ולכן אמרו רז"ל שאפי' אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה שרויה כו' וכל בי עשרה שכינתא שריא לעולם אבל כל מה שאינו בטל אצלו

כל המעשים .. ורעות רוח: ע"ד קהלת א, יד. וכמ"ש בזהר בשלח: זח"ב נט, א. אמרו רז"ל: אבות פ"ג מ"ו. וכל בי עשרה שכינתא שריא: סנהדרין לט, א.

וכל המחשבות אשר לא לה' המה ולרצונו ולעבודתו שזהו פי' לשון סטרא אחרא פי' צד אחר כו': ולכן ממנה מושפעות מחשבות אלו, כמבואר לקמן פכ"ט³².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³³)

וכל בי עשרה שכינתא שריא לעולם: מה שמוסיף תיבת „לעולם” (שאינה בסנהדרין שם) – י"ל שהוא בהמשך לתוכן הענין כאן, ש„אין הקב"ה שורה אלא על דבר שבטל אצלו .. בין בכח ככל איש ישראל למטה שבכחו להיות בטל ממש לגבי הקב"ה במסירת נפשו על קדושת ה'”, דכיון שביטול זה שבכח ישנו תמיד, לכן גם השראת השכינה הבאה מצד ביטול זה היא (לא רק בשעה שיושב ועוסק בתורה, אלא) לעולם. וראה גם לקמן ספלה³⁴.

(כ"ק אדמו"ר³⁵)

הטומאה שמהן מושפעות כל מחשבות רעות כו'”, כי עצם זה שמחדו"מ אלו נשפעות מהסט"א מבואר כבר לקמן רפ"ז. (33) קיצורים והערות ע' ג. (34) לכאורה הכוונה להמבואר שם שיש כמה בחינות בהמשכת אור השכינה – החל מ„השראת השכינה על גוף האדם בשעה זו” (של קיום המצוה) ועד „אכל בי עשרה שכינתא שריא” (לאו דוקא בשעת קיום מצוה) – ואעפ"כ „כל בחי' המשכת אור השכינה .. אינו נקרא שינוי ח"ו בו ית' ולא ריבוי כו'”. (35) תו"מ תנשא ח"ג ע' 30 הערה 24.

צ"ע אם עפ"ז כן הוא (שהלבושים הם למטה מנפש הבהמית בעצמה) גם באוכל סתם (שלא לשם שמים, אבל גם לא כדי למלאות תאוותו). וכן משמע בקונטרס עץ החיים פ"ג²⁹ (עכ"פ – מפני ש„מביאו שירצה למלאות תאוותו באכילתו כו'”). ולקמן פי"ג: „הרע שבחלל השמאלי .. נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושת"י ושאר עניני עוה"ז”.

ומ"ש לקמן²⁹ שמחדו"מ שהם „צורך הגוף וקיומו וחיותו ממש, אלא שכוונתו אינה לשם שמים .. לא עדיפי מעשה דבור ומחשבות אלו מנפש החיונית הבהמית בעצמה” (דמשמע שגם אינם גרועים ממנה) – אולי י"ל דהיינו מפני שסו"ס הם בסוג אחד (קליפת נוגה). ובלשון קיצור תניא פ"ז³⁰ – שהם „לבושי מסאבו נפש הבהמית כערכה”.

(כ"ק אדמו"ר³¹)

(29) ע' 23 (ושם: „ואף גם בדברים .. שאוכלם סתם .. הנה מצד עצם חומריות וגסות המאכל שמעורב טו"ר ה"ז מביאו שירצה למלאות תאוותו באכילתו, הן בהאכילה ההכרחית וגם לענג א"ע בדברים המותרים שזהו רע גמור כנ"ל”). (30) הובא גם ב„לקוטי פירושים” לקמן פ"ז ד"ה קיום וחיות. (31) שיעורים בספר התניא ע' 72 הערה 8. (32) לכאורה הכוונה – ששם מבואר ענין זה בשייכות להפירוש ד„סטרא אחרא פי' צד אחר” (כל המחשבות .. אשר לא לה' המה ולרצונו ולעבודתו שזהו פי' לשון ס"א כנ"ל [בפ"ו] .. נעשה מרכבה תמאה בעת זו להיכלות

ליקוטי אמרים

פרק ו

קטו

רוח סערה וענן גדול וגו':
יחזקאל א, ד.

ית' אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו אינו מקבל חיות מקדושתו של הקב"ה מבחי' פנימית הקדושה ומהותה ועצמותה בכבודה ובעצמה אלא מבחי' אהוריים שיורדים ממדרגה למדרגה רבבות מדרגות בהשתלשלות העולמות דרך עלה ועלול וצמצומים רבים עד שנתמעט כל כך האור והחיות מיעוט אחר מיעוט עד שיכול להתצמצם ולהתלבש בבחי' גלות תוך אותו דבר הנפרד להחיותו ולקיימו מאין ליש שלא יהזור להיות אין ואפס כבתחלה מקודם שנברא ולכן נקרא עולם הזה ומלואו עולם הקליפות וסמרא אחרא ולכן כל מעשה עוה"ז קשים ורעים והרשעים גוברים בו כמו"ש בע"ח שער מ"ב סוף פ"ד* אלא שהקליפות

[יא, א.]

הן נחלקות לשתי מדרגות זו למטה מזו המדרגה התחתונה היא שלש קליפו' הטמאות ורעות לגמרי ואין בהם טוב כלל ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו' ומהן נשפעות ונמשכות נפשות כל אומות העולם וקיום גופם ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה

הגהה

עם היות בתוכו עשר ספי' דעשיה דקדושה וכמו"ש בע"ח שער מ"ג ובתוך עשר ספי' דעשיה אלו הן עשר ספי' דיצירה ובתוכן עשר ספי' דבריאה ובתוכן עשר ספי' דאצילות שבתוכן אור א"ס ב"ה ונמצא אור א"ס ב"ה מלא כל הארץ הלזו התחתונה על ידי התלבשותו בעשר ספי' דארבע עולמות אבי"ע כמו"ש בע"ח שער מ"ז פ"ב ובספר גלגולים פרק כ':

בכתבי האריז"ל ישנם כמה נוסחאות שנכתבו ע"י תלמידים שונים, והנוסח שב„שמונה שערים“ מוסמך יותר).

וטעם הדבר בפשטות – כיון שבימי אדה"ז לא נדפס עדיין שער הגלגולים (משא"כ ספר הגלגולים נדפס כבר). ואף את"ל שבידי אדה"ז הי' שער הגלגולים בכת"י – הרי כוונתו בהציונים היא כדי שגם המעיינים בספר התניא יוכלו לעיין במקום המצויין,

כל מעשה עוה"ז קשים ורעים: עיין לקמן פכ"ד³⁶.
(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁷)

ובספר גלגולים: בכ"מ בתניא מציין ל"ספר גלגולים", ולא ל"שער הגלגולים" – אף שהענין מבואר גם בשער הגלגולים, וידוע מ"ש אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בהגהה על הסידור³⁸, „דהשמונה שערים (שא' מהם הוא שער הגלגולים, וספר הגלגולים אינו מהם) מוסמך יותר ועליו סומכין“ (כי

„כל מה שאינו בטל אצלו ית' אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו“ (ולא אודות מרידה וכפירה ח"ו). (37) קיצורים והערות ע' לה – הובא גם ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“. (38) נדפסה בהוספות לסידור עם דא"ח ט, ג [שיט, ג].

36) גם שם מובא ש„כל מעשה עוה"ז קשים ורעים והרשעים גוברים בו“, אבל שם מדובר אודות מרידה וכפירה באחדותו (ולכן מוסיף ומדגיש „שהרע שבעוה"ז החומרי הוא שמרי הקליפות הגסות .. והוא תכלית הבריור כו“), משא"כ כאן מדובר רק ע"ד

מתאחד עם הרע [וע"ד החילוק בקדושה⁴⁴ בין אצילות לבי"ע, שבאצילות „איהו וגרמוהי חד“⁴⁵, ובבי"ע „לאו איהו וגרמוהי חד“⁴⁵].

ותוכן ענין התאחדות זו הוא – שהניצוץ הטוב שבהן נתרחק ונחשך כל-כך⁴⁶, עד שהוא עצמו נהפך להיות (כמו) רע⁴⁷. וע"ד ב' האופנים שמצינו בתערובות איסור בהיתר⁴⁸: אופן הא' – שהאיסור רק מעורב בהיתר, אבל ההיתר עצמו הוא עדיין היתר כמקודם; ואופן הב' – שההיתר נהפך להיות איסור, וכענין „חתיכה עצמה נעשית נבילה“⁴⁹.

וזהו מ"ש כאן שגקה"ט „אין בהן טוב כלל“, היינו שהניצוץ טוב שבהן כבר אינו בגדר „טוב“, מצד התאחדותו עם הרע.

ומ"מ צ"ל שאינו נהפך לרע ממש ח"ו, שהרי הוא ניצוץ דקדושה, וא"א שיתהפך לגמרי ח"ו. והראי' לזה – שהרי ניצוץ זה הוא בבחי' חיות וקיום להסט"א, שקיומם הוא מהניצוץ דטוב שבהם (שהרי לעת"ל כשיתבררו הניצוצות לגמרי יאבדו הקליפות מכל וכל, כמ"ש⁵⁰, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ“). ומובן שאם ה' מתהפך לרע לגמרי ח"ו לא ה' יכול להיות ממנו חיות וקיום.

וזהו שג' קליפות הטמאות הם בדוגמת אפר (כמבואר במ"א⁵¹ בענין „אבק דאשתאר מנורא“⁵²), שהוא מה שנשאר מהדבר לאחר שנשרף ונבררו ממנו כל חלקי הטוב ונשאר יבש וריקן מטוב, ואעפ"כ קצת טוב יש בו, כדמצינו⁵³ שאפר זורעים בו ומצמיח (ולכן כשר לכיסוי הדם), אלא שאינו מצמיח בריבוי כמו העפר.

[והענין בזה – כידוע שענין הצמיחה מהארץ הו"ע ברור הניצוצות (כמ"ש⁵⁴, „ויזרע יצחק גו' ויברכהו ה'“, היינו שה' אצלו ריבוי העלאת מ"ן מברור

ולכן לא ה' מקום לציין לספר שה' ברשותו בלבד, אלא ציין ל„ספר גלגולים“, שה' מצוי ברשות כל לומדי התניא (שהם „כל אנ"ש דמדינתנו“³⁹, שביניהם ה' בכוונתו להפיץ את ספר התניא).

ומובן שאין זה ממעט ח"ו בתקפו של „שער הגלגולים“, ובפרט ע"פ הגהת אדמו"ר נ"ע „השמונה שערים מוסמך יותר ועליו סומכין“, כנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר⁴⁰)

ש"ש קליפו' הטמאות ורעות לגמרי ואין בהם טוב כלל: ר"ל⁴¹ שאין בהן טוב בעצמותו, אבל בבחי' גלות יש בהן חיות אלקות, שהיא ניצוץ מ„עשר ספירות דעשי“.. ובתוך עשר ספי' דעשי' אלו הן עשר ספי' דיצירה, ובתוכן כו"י⁴².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³³)

לכאורה אינו מובן איך שייך שאין בהן טוב כלל, והלא אי-אפשר להיות קיום שום דבר בלי איזה ניצוץ טוב, שהרי כדי שיתקיים צריך שיהי' בו איזה חיות, וחיות זו היא מן הטוב (ואף שקיום הקליפות הוא מהמקיף, מ"מ בהכרח שיהי' בהם איזה ניצוץ (כו').

וביאור הענין:

ניצוץ החיות שבהקליפות (הן קליפת נוגה והן ג' קליפות הטמאות) הוא מבחי' התהו, ובא בדרך נפילה ושבירה, ולכן נכבה אורו, היינו שאינו בבחי' אור⁴³ (אפילו מה שנפל בקליפת נוגה, ומכ"ש מה שנפל בג' קליפות הטמאות).

אלא שבזה גופא ישנו חילוק בין קליפת נוגה לג' קליפות הטמאות: בקליפת נוגה – הטוב רק מעורב ברע, אבל אינו מתאחד עמו, והוא עדיין טוב בעצם; משא"כ בג' קליפות הטמאות – מעט הטוב שבהן

(39) לשון הקדמת המלקט. (40) שיחת מוצש"ק פ' תצוה תשל"ט. תוי"מ תשמ"ב ח"א ע' 357. (41) בא לתרץ, דאם אין בהן טוב כלל – א"כ איך נתהוו מציאותן, ומאין נמשך קיומן וחיותן. וראה בזה תו"א תולדות כ, ב ואילך. אוה"ת תולדות קנב, א ואילך (ש"ש נתבאר בארוכה אופן קבלת החיות של הקליפה מהקדושה). (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות שם ע' קמג. ציונים והערות לס' דרך מצותיך ע' רי). (42) לשון אדה"ז בהגהה כאן. (43) וזהו החילוק בין הניצוצות דתהו לנשמה: הניצוץ דתהו, מאחר שהוא מבחי' התהו ובא בדרך נפילה ושבירה, אינו בבחי' אור; משא"כ הנשמה, אף שירדה ונתלבשה בגוף ונה"ב שמק"נ ובהתגברות ההסתרים, ואפילו כשהיא בגקוה"ט ר"ל, מ"מ היא בבחי' אור עדיין, ולכן שייך בה התעוררות ע"י גילוי מלמעלה כו'. (44) כי הסט"א היא היפך הקדושה גם

בסדר ההשתלשלות (ראה סה"מ תרס"ה ס"ע קה ואילך). (45) ת"ז בהקדמה (ג, ב). (46) וכמ"ש (משלי יג, ט כד, כ. איוב כא, יז) „גר רשעים ידעך“ (ראה שערי אורה שער החנוכה לה, ב. לו, א) (כ"ק אדמו"ר – סה"מ תש"כ ע' סב. שיחת ש"פ אחרי תשל"ו). (47) והיינו, שבנפילת הכלים והניצוצות נעשתה קליפת נוגה, היינו שהניצוצות נתעברו ברע, אבל לא ירדו באופן שהם עצמם נעשו רע; אבל ע"י הירידה ממדריגה למדריגה ירדו הניצוצות באופן כזה שיוכלו הם עצמם להיות רע, ועי"ז נעשו ג' קליפות הטמאות. (48) ראה טו"ש"ע יו"ד סצ"ב ס"ד. (49) חולין ק, א. קת, א. (50) זכרי' יג, ב. (51) ראה תו"א וישלח כו, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' קעג. (52) זח"א קע, א. (53) ראה חולין פת, ב ובתוד"ה מצינו. שו"ע יו"ד סכ"ח סכ"ג. (54) תולדות כו, יב.

ליקוטי

פרק ו

אמרים

ק"ז

שתיים, עפמ"ש בספר עבודת הקודש⁶⁵ דרוח סערה היינו זו"ג, משא"כ, רוח" לחוד או, סערה" לחוד – אבל זהו רק לחדודי, ופשוט אשר גקה"ט הם: רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת.

ועיין בע"ח שמ"ט פ"ג ובלקו"ת רד"ה ויקחו אליך פרה⁶⁶, המדברים בעניני דהכא, ואיתא שם להדיא גם אש. ורבו מלספור המקומות בכלל⁶⁷ אשר, אש מתלקחת" נמנית במספר הקליפות.

(כ"ק אדמו"ר⁶⁸)

לע"ע לא מצאתי בדא"ח ביאור החילוק בגקה"ט עצמן בין אחת לחברתה, מלבד החילוק הכללי המבואר בלקו"ת ביאור הג' דאלה מסעי⁶⁹ – ש, לא כולם שוים, שהקרוב לנוגה יותר אין הרע בו בתוקף כ"כ כמו בהרחוק מנוגה".

ובמושכל ראשון י"ל שהם בג' קוין (שהם ג' היסודות – אש רוח וענן (דהיינו מים), ויסוד העפר נכלל בהם כידוע⁷⁰) שבכחות הנפש: קו הימין – מים, השמאל – אש, והאמצעי – רוח. וע"ד המוסר והעבודה מבואר ענינם בראשית חכמה⁷¹, ובפרדס⁷² פירש (ע"פ הת"ז⁷³) שענן אש ורוח היינו חסד דין ורחמים.

ובקהלת יעקב בערכם איתא דאש ענן ורוח הם בינה זו"ן דקליפה (ע"פ הקדמת ת"ז⁷⁴ דרכובין בהם ה' ו' ה' שבשם), ובערך ד' קליפות איתא שהם חג"ת נה"י ומלכות דקליפה, וקליפת נוגה היא א"ס וכתר חכמה בינה דקליפה כו'.

וא"כ, ע"פ המבואר בכ"מ⁷⁵ שבקליפה סדר הספירות הוא הפוך (מלכות, למטה ממנה ז"א וכו') – נמצא מדברי הקה"י ש, אש מתלקחת" (בינה או חג"ת דקליפה) היא למטה מ, רוח סערה" (ז"א או נה"י

הניצוצות), וזהו שאפר זורעים בו ומצמיח, כי ענין הבריורים שייך גם בג' קליפות הטמאות, וכמו נשמות הגרים שהם מה שנתברר מעמקי הקליפות (ויש ביניהם נשמות גבוהות מאד כמו⁵⁵ שמעי' ואבטליון⁵⁶), שהניצוץ הטוב שבהם נברר ומתעלה כו'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁵⁷)

ש"ש קליפו' הטמאות .. ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו': אין הכוונה שבח"י רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת שבמרכבת יחזקאל הן הן ג' הקליפות הטמאות, וח"ו לומר כן, כי המרכבה שראה יחזקאל קדושה היא, וג' בחינות אלו הן רק שורש לשורש דקליפות הנ"ל⁵⁸, ע"ד שמזיעתן של החיות נהר דינור יוצא⁵⁹.

וכן מצינו⁶⁰ באליהו הנביא, שקודם שנתגלה העצמות ית' עברו רוח ורעש ואש כו', שהם מקורי הגבורות, אשר הן מקור למקור ושורש לשורש להקליפות שקדמו לפרי, אבל הן עצמן קדושה⁶¹.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁶²)

צריך להבין למאי נפק"מ בענינא כאן זה שהקליפות, נקראו במרכבת יחזקאל כו'. ואולי אפ"ל דבא להורות מהיכן יצאו ג' קליפות הטמאות (וגם קליפת נוגה) כיון שאין בהם טוב כלל⁶³, ועל זה קאמר, ונקראו כו', שזהו שרשם למעלה. ולא הזכיר זה לעיל ספ"א, כי שם לא נזכרו גקה"ט אלא דרך אגב.

(כ"ק אדמו"ר⁶⁴)

ש"ש קליפו' הטמאות .. רוח סערה וענן גדול וגו': יש שרצו לפרש שג' קליפות הטמאות הם: (א) רוח, (ב) סערה, (ג) ענן גדול.

אמנם, אף שיש למצוא יסוד לפרש, רוח סערה" מעין

יט, יא ואילך. 61) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"ב ע' תרסא ואילך. מאמרי אדהאמ"צ נ"ד ע' יד ואילך. 62) אגרות קודש ח"ד ע' רס. 63) וראה אוה"ת בראשית (כרך ג) תקסא, א ואילך. 64) אגרות קודש ח"א ע' עא. 65) חלק סתרי תורה פ"ט (הובא בלקו"ת קדושים שם). וכ"ה בוח"ג קצו, א. 66) חוקת ס, א ואילך. 67) ולדוגמא: זח"ב קלא, א. 68) אגרות קודש שם ע' ע ואילך. 69) מסעי צב, א (בהמשך להמובא לעיל הערה 58). 70) ראה פרדס שער המכריעין פ"ג. הובא ונתבאר באוה"ת יתרו ע' ב'תרפ"ה ואילך. סה"מ תרנ"ט ע' נ. 71) שער היראה פ"ד (ושם): "אע"פ שמדות היצר הרע הם רבות, שרשם הם ג' והם ג' קליפות .. הא' הגאוה כנגד רוח גדולה וחזק .. ב' .. הוא היות לאדם קושי עורף .. ג' הוא הרתחת האדם בכעס .. והיא כנגד אש מתלקחת כו'". 72) שער כה פ"ז. 73) תל"ז (עח, א). 74) ג, ב. 75) המשך תער"ב ח"א פרי"ד. סה"מ תרע"ח ע' תט ואילך. ועיין ע"ח שער מח פ"ג. מבוא שערים שער ו ח"ב פ"ד-ה.

55) ראה תו"א תולדות כ, ג. תו"ח תולדות קנג, ב. מאמרי אדהאמ"צ בראשית ע' ער. ובכ"מ. 56) ראה הקדמת הרמב"ם לספר משנה תורה. פיה"מ להרמב"ם עדיות פ"א מ"ג. פ"ה מ"ו. רע"ב אבות פ"א מ"ד. רע"ב ותו"ט שם מ"י. סדר הדורות בערכם. 57) סה"מ תרס"ה ס"ע קג ואילך. עת"ר ע' קמג. תרע"ט ע' רמז. המשך תער"ב ח"ב פשע"ד. 58) להעיר מלקו"ת קדושים ל, ב (ושם): "ע"י קיום המצוה בשלש שנים דערלה ע"ז אח"כ פרוי קדש .. ועד"ו הוא מה שיחזקאל כשראה את המרכבה הקדושה כתיב וארא והנה רוח סערה כו' ענן גדול ואש כו'". מסעי צב, א (ושם): "נוגה היא הממוצע בין הקדושה ובין קליפות הטמאות .. והוא מ"ש במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול ואיש מתלקחת ונוגה לו סביב, שאחר ק"נ מתחיל השתלשלות שלש קליפות הנ"ל, שעי" ק"נ נמשך להם ניקה מהקדושה כו'". (כ"ק אדמו"ר – הערה לאגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ שם. אגרות קודש ח"א ע' עא). 59) חגיגה יג, ב. וראה תו"א מקץ לא, ב. לקו"ת במדבר יא, ב. שלח מא, א. שה"ש מב, ד. ובכ"מ. 60) מלכים א

וקיום וחיות כל מאכלות אסורות מהצומח בו: הא דאין דומם בג' קליפות הטמאות⁸¹ – משום דדומם הוא ממלכות, ובה לא היתה שבירה, כי אם ביטול בלבד, כדאיתא בזוה"ק⁸², "ומלכין קדמאין מיתו .. וארעא אתבטלת".

(מורה"ק אבי כ"ק אדמו"ר⁸³)

ומהן נשפעות ונמשכות נפשות כל אומות העולם וקיום גופם ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה וקיום גופם: ואף שמבואר בכ"מ⁸⁴ שגוף אוה"ע ובע"ח הטמאים התהוותם וקיומם הם מאוא"ס הסוכ"ע (כמ"ש אדנ"ע⁸⁵ שמטעם זה לא הזכיר „קיום גופם” בנוגע לישראל ובע"ח הטהורים ומותרים באכילה⁸⁶) – הנה מבואר במקומות הנ"ל דאור הסוכ"ע פועל ע"י שנמשך ומאיר בממכ"ע, ולכן: בבע"ח הטהורים (שבזה מיירי בפ"ז), שעובר רק ע"י קליפת נוגה, שבכחה⁸⁷ עכ"פ לעלות ולהכלל בקדושה – אין היא מסתרת על אור הסוכ"ע, ועיקר קיום הגוף הוא מהסוכ"ע; משא"כ בבע"ח הטמאים, שצריך לעבור גם ע"י ג' קליפות הטמאות, שאין להן עלי' לעולם – ה"ז מסתיר לגמרי, שאין אור הסוכ"ע ניכר כלל בהמקבל, וממילא קיומו של המקבל הוא מגקה"ט⁸⁸. ולהעיר ג"כ מדרוש מילה⁸⁹, ששם נתבאר ג"כ החילוק בענין ההבדלה שבאור הממכ"ע בין ק"נ לגקה"ט, ומממכ"ע יובן לסוכ"ע.

עוד יש להסביר⁹⁰ החילוק בין ק"נ לגקה"ט ע"פ המשלים שהובאו בדא"ח⁹¹ לענין אור הסוכ"ע, שהוא עד"מ כמו רצון כללי לבנות פלטרין או להרוויח ממון (שרצון כללי זה נמצא בשוה בכל הרצונות הפרטיים שבבניית הפלטרין או הרווחת הממון) – שבכל פרטי הפלטרין או פרטי דרכי הרווחת הממון אין סתירה עכ"פ להכרת רצון הנ"ל (ולכן הרצון הכללי נמצא בהם בשוה כנ"ל), מלבד במקום האשפה והצואה (שזהו היפוך ענין דירה) או כשנפסיד ממון (אף שהוא כדי להרוויח ביותר

שם. 87) וע"ד מ"ש לעיל בפרקין ש,הקב"ה שורה .. על דבר שבטל אצלו יתב' בין בפועל .. בין בכח" (אלא ששם מדבר בהשראת אור הממכ"ע). ועייג"כ לקמן פ"מ לענין ההסתר דק"נ על אור הממכ"ע. 88) וראה גם „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה שלש קליפ' כו' טוב כלל. 89) סהמ"צ להצ"צ מצות מילה (דרמ"צ ז, ב ואילך. וראה בהגהה שם (ת, ב)). ועוד. 90) לכאורה הכוונה – שע"ע נתבאר החילוק בין ק"נ לגקה"ט רק מצד המשכת הסוכ"ע בממכ"ע, וכאן מוסיף ומבאר שהחילוק הוא גם מצד סוכ"ע גופא. 91) ראה שערי אורה שם פא, א ואילך.

דקליפה) ו„ענן גדול" (מלכות דקליפה). וצ"ע מלקו"ת מסעי הנ"ל, שלפי המבואר שם „אש מתלקחת" (הסמוכה לנוגה בכתוב) אין הרע בה בתוקף כ"כ, וא"כ היא למעלה מ„רוח סערה" ו„ענן גדול". ובע"ח⁷⁶ משמע דסדרן מלמטה למעלה הוא רוח סערה, ענן ואש (בהתאם ללקו"ת הנ"ל).

ועיינן ג"כ מ"ש ע"ד קליפה הג' שבאגוז (שהו"ע „אש מתלקחת"⁷⁷) בזוה"ג רכז, סע"א ורע"ב⁷⁸ ובפע"ח שער הפורים קרוב לסופו. ואכ"מ.

(כ"ק אדמו"ר⁷⁹)

מרכבת יחזקאל: ביאור ענינה – ע"ח שער מ"ט פ"ב ואילך.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

רוח סערה וענן גדול ונו': לכאורה צ"ע הטעם שמנה בפירושו⁸⁰ רק „רוח סערה וענן גדול", אבל „אש מתלקחת" לא באה אלא ברמז בתיבת „וגו". ובפשטות אולי אפ"ל דאטו כי רוכלא ליזיל וליחשוב, ודי ברמיזא.

ומה שהזכיר בפירושו „ענן גדול", ולא כתב רק „רוח סערה וגו'" – הוא משום דלשון הכתוב הוא „רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב", ולכן: (א) אם ה' כותב כאן „רוח סערה וגו'" – ה' מקום לטעות שגם „צפון" הוא מגקה"ט, משא"כ „וגו" שאחרי „ענן גדול" – אין מקום לספק בכוונתו. (ב) תיבות „ואש מתלקחת" סמוכות לתיבות „ענן גדול" ולכן רמזן ב„וגו", משא"כ תיבות „ענן גדול" אינן סמוכות ל„רוח סערה".

(כ"ק אדמו"ר⁶⁴)

וענן גדול ונו': לולי דמסתפינא הוה אמינא דצ"ל „ענן" בלא וא"ו, כלשון הכתוב, וכמו שמתחיל „ונקראו כו'", שלזה מתאים אח"כ „ענן" בלא וא"ו. אבל בכל הדפוסים הוא בוא"ו.

(כ"ק אדמו"ר⁶⁴)

ומהן נשפעות ונמשכות נפשות כל אומות העולם .. ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ..

76) שער מט פ"ד. 77) ראה פרדס שם. 78) הובא בפרדס שם פרקים ו"ז. 79) אגרות-קודש שם ע' עא ואילך. 80) כן הוא בכל דפוסי התניא הידועים – לרבות אלו שנדפסו בחיי אדה"ו. 81) ראה גם „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה בעלי חיים. 82) ח"ב קעו, ב (ספרא דצניעותא רפ"א). 83) לקוטי ביאורים ח"א ע' סו. 84) ראה בארוכה תו"א מג"א צ, ב ואילך. צב, ד. שערי אורה שער הפורים נה, א. עו, ב. מאמרי אדה"ו תקע"ב ע' לא ואילך. ע' לו. ע' מא ואילך. ע' נג ואילך. סה"מ תרל"ז ח"א ע' ס ואילך. 85) ראה „לקוטי פירושים" לקמן רפ"ז. 86) לקמן

ממקום אחר¹⁰¹ – הרי אדה"ז מוסיף שלא רק החיות היא מגקה"ט, אלא גם קיום גופם (של בע"ח הטמאים), דקאי על עצם בריאת הגוף, שלא נברא אלא פעם אחת בלבד, ובהכרח שבריאתו היא בא' מב' האופנים – או מק"נ או מגקה"ט. ומאחר שישנו זמן במשך השנה שהמאכל מותר – הרי מוכח שבריאתו לא היתה מגקה"ט, ונמצא שאינו איסור חפצא אלא איסור גברא בלבד.

ועפ"ז צ"ל לכאורה שכן הוא ג"כ באיסורים דרבנן, שגם הם לכאורה בגדר איסורים התלויים בזמן, שהרי מתחלתו (קודם שגזרו חכמים לאסרו) ה' המאכל דבר המותר, ולאח"ז הטילו עליו חכמים איסור. ועפ"י הנ"ל, שאיסורים התלויים בזמן הם איסור גברא – נמצא שגם איסורים דרבנן אינם אלא איסור גברא בלבד (וכדעת אחרונים בזה¹⁰²).

אמנם, לקמן¹⁰³ (לענין „מי שאכל מאכל איסור .. וקרא והתפלל בכח אכילה ההיא“, ש„אין החיות שבה עולה ומתלבשת בתיבות התורה והתפלה .. מפני איסורה בידי הס"א משלש קליפות הטמאות“) מוסיף אדה"ז בפירושו: „ואפילו הוא איסור דרבנן“.

[ולהעיר, שבכלל אין אדה"ז מדייק בספר התניא לפרט אם האיסור הוא דאורייתא או דרבנן (מלבד כשכוונתו לחלק ביניהם), ואעפ"כ בנדו"ד דייק להוסיף „ואפילו הוא איסור דרבנן“].

ונמצא, שאף שמתחלה (לפני שגזרו חכמים לאיסור) קיבל הדבר את חיותו וקיומו מקליפת נוגה, מ"מ, ע"י האיסור שהטילו עליו חכמים פעלו שינוי בהבריאה, ומעתה ה"ה מקבל את חיותו מגקה"ט. ומוכח דעת אדה"ז שגם איסורים דרבנן הם איסור חפצא (ודלא כדעת אחרונים הנ"ל¹⁰⁴).

אח"כ, שבוז א"א לומר שהרצון הכללי הוא בגילוי כמו בשאר הפרטים. וק"ל.

(כ"ק אדמו"ר⁹²)

אין להקשות איך יתקיימו לעתיד לבוא אומות העולם ובעלי חיים שהם טמאים עתה, והלא רוח הטומאה יעבור מן הארץ⁹³ – כי הדבר פשוט: אין גקה"ט עצמן מקיימין או מחיין (וח"ו לומר כן), אלא הניצוצי קדושה שבהן (ומה שהחיות נקראת ע"ש גקה"ט – היינו לפי שהניצוצות נחשכו כ"כ עד שנעשו ע"ד „חתיכה עצמה נעשית נבילה“⁹⁴, כמבואר לעיל⁹⁴). ולעתיד לבוא – וכן גם בבירורין מגקה"ט שישנם עתה, כגון גר, או האוכל דבר איסור לפיקוח נפש ש„נעשה היתר [גמור]⁹⁵, או זדונות שנעשו זכויות ע"י תשובה⁹⁶ וכיו"ב – יישברו הקליפות ויעברו מן העולם⁹⁶, והחיות תהי' מהניצוצות עצמן⁹⁷.

(כ"ק אדמו"ר⁹⁸)

ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה וקיום גופם וקיום וחיות כל מאכלות אסורות: לכאורה מכאן ראי' להדעה⁹⁹ שאיסורים התלויים בזמן (כגון אכילת חמץ בפסח) הם איסורי גברא בלבד ולא איסורי חפצא, כי אינו מסתבר לומר שיש שינוי מזמן לזמן בחיות של אותו הדבר (לדוגמא: שחמץ מקבל חיותו במשך כל השנה מקליפת נוגה, ובמשך שבעת ימי הפסח מקבל חיותו מגקה"ט).

ואף שבנוגע לחיות המאכל עדיין ה' מקום לומר (בדוחק עכ"פ) שמכיון שבלא"ה זקוק המאכל לחיות חדשה בכל רגע (כמבואר בכ"מ¹⁰⁰ בפירוש „המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית“), אפשר שתחלה תהי' החיות ממקום אחד ולאח"ז תהי'

92 אגרות-קודש ח"ג ע' קנא ואילך. 93 ראה לקמן פ"ז.
94 „לקוטי פירושים" ד"ה שלש קליפות (הא"). 95 אגה"ק סכ"ו.
96 ואין להקשות ממאור"ל (ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ט ע' 128 בשוה"ג להערה 58) „למה נקרא שמו חזיר, שעתידי הקב"ה להחזירו לנו", דמוכח דגמל שפן וארנבת יישארו באיסורן – כי מבואר (אגה"ק סכ"ו ובכ"מ, ועייג"כ פסחים שבהערה הבאה) דשני זמנים לעתיד לבוא, ובזמן הראשון יהי' עדיין אסור וטמא וכו' ורק חזיר יטהר, ואח"כ בזמן השני, כשהקב"ה יעביר רוח הטומאה מן הארץ, תיבטל כל המרכבה הטמאה דגמל כו'. 97 ועיין ג"כ פסחים סח, א (ושם): „ועובדי כוכבים מאי בעו התם, דכתיב ועמדו זרים ורעו צאנכם כו'“. שהמ"צ להצ"צ (הנ"ל הערה 89) ת, ב (ושם): „ענין העברת הערלה שנצטוו להסיר מעלינו ההעלם הזה שמעלים לגמרי .. וע"י המילה .. אורו זורח עד שיקרא אב המון גויים שיתגיירו גרים הרבה הם ניצוצי קדושה שנפלו

בקליפות ויתקרבו לקדושה ע"י אורו שיזרח עליהם בהסיר מסך מבדיל הנ"ל, ולעתיד כתיב אהפוך אל עמים שפה ברורה וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר פי' שיעביר מסך מבדיל הנ"ל מכל וכל ויהי' גילוי אלקות כו'“. 98 אגרות-קודש ח"ג ע' קנב ואילך. 99 ראה בארוכה אתון דאורייתא (כלל יו"ד) ובית האוצר (אות א כלל קכה) – להר"י ענגל. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 106 הערה 21. 100 ראה בארוכה מאמרי חגה"ש תרס"ה וש"ת (סה"מ תרס"ה ע' רלו ואילך. ש"ת ע' 117 ואילך). 101 ראה ג"כ „לקוטי פירושים" לקמן ד"ה וקיום וחיות כו' וכלאי הכרם (אבל ראה שם הערה 125). 102 ראה סמ"ע חו"מ סי' רל"ד סק"ד ובנתה"מ שם. מפענת צפונות קונטרס מאה סברות בתחלתו (ושם הובאו דברי הרוגצ'יבי שיש בזה „כמאה סתירות בש"ס“). 103 רפ"ח. 104 וצ"ע איך ליישב דברי אדה"ז לשיטת אחרונים אלו.

[ואין לתמוה על זה שיש דבר האסור שהוא מק"נ (שנכללה בגקה"ט) – שהרי גדולה מזו מצינו, כדאייתא בע"ח¹⁰⁷ דחלב טמא הוא רע דנוגה (אף שאסור מעיקרא)].

ובזה יומתק ג"כ הדיוק לאח"ז, מאכלות אסורות מהצומח כמו ערלה כו" – שמדייק להביא דוגמא מדבר האסור מעיקרא, כי דבר שה' מותר מעיקרא ונאסר לאח"ז – כגון טרפה (בבע"ח), חמץ בפסח (בצומח) וכה"ג – אינו מגקה"ט ממש, אלא מק"נ שנכללה בגקה"ט.

ולכן לא חשיב גם דומם בין הדברים שחיותם מגקה"ט, כי אין לך דומם שאסור מעיקרא, ואי אפשר שדומם יהי אסור אלא בתקרובת עבודה זרה וכה"ג, וכיון שאינו אסור מעיקרא הרי הוא רק ק"נ שנכללה בגקה"ט.

ועדין צ"ע מ"ש שני הלשונות „טמאים” ו„אסורים באכילה” – דלא הול"ל אלא „הטמאים”, ולהשמיט „ואסורים באכילה”. וכמו שהוא בעץ חיים¹⁰⁸, דנקט רק „הטמאים” ולא הזכיר „אסורים באכילה”.

ואולי י"ל בדוחק, דמ"ש „אסורים באכילה” אתי לגלויי שלא נטעה לומר ש„בעלי חיים הטמאים” קאי אטמאים דטומאה וטהרה. ובעץ חיים (שכתב רק „הטמאים”) אי-אפשר לטעות בהני"ל, שהרי מפרט שם „בהמות חיות ועופות טמאים”, וא"כ על-כרחך דלא קאי בגדר טומאה וטהרה, שאינם אלא שמונה שרצים¹⁰⁹. ולכן לקמן באגה"ק¹¹⁰ כתב אדה"ז רק „בהמות וחיות ועופות טהורים” (ולא הוסיף „המותרים באכילה”)¹¹¹, דכיון שגם שם פירט „בהמות חיות ועופות” (כמו בעץ חיים), אין מקום לטעות שכוונתו לענין טומאה וטהרה.

ויש לדייק בלשון אדה"ז לקמן פל"ז¹¹².

(כ"ק אדמו"ר⁹)

וכיוצא בהן, אע"פ שהן אסורין באכילה הרי הן טהורין מכלום. ולכאורה הכוונה, שאף שגם נבלת בהמה וחי' מטמאה, מ"מ אין נופל עליהן שם בהמות וחיות טמאות משום זה, שהרי אין לך בהמה וחי' שאינה מטמאה משום נבלה (משא"כ שרצים, שאף שגם הם אינם מטמאים אלא לאחר מיתה, מ"מ נקראים „טמאים” להבדילם משאר שקצים ורמשים שאינם מטמאים כלל). (110) סכ"ה. (111) ועד"ז בהמשך הענין שם: „והטמאים (ונפשות העו"ג משאר קליפות)”, ואינו מוסיף „והאסורים באכילה”. (112) ושם: „כל דברים הטהורים ומוותרים שנעשית בהם המצוה, כגון קלף התפילין ומוזוזה וספר תורה, וכמאמר רז"ל לא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורים ומוותרים בפני”.

וי"ל הביאור בזה – בהקדמת דיוק ל' אדה"ז לקמן¹⁰⁵, ש„מי שהוא בזוללי בשר וסובאי יין למלאת תאות גופו .. ע"י זה יורד חיות הבשר והיין שבקרבו ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלש קליפות הטמאות”, דלכאורה אינו מובן מה כוונתו להוסיף בתיבת „שבקרבו”.

וע"פ הנ"ל י"ל, שכוונתו לבאר איך אפשר שחפצא שמצ"ע הוא דבר המותר נתהפך לדבר שמקבל חיות מגקה"ט. וזהו שמבאר, שמאחר שעתה החפצא נמצא „בקרבו” של האדם – נעשה האדם שליט ומושל עליו, ומורידו מקליפת נוגה לגקה"ט (מאחר שאכילתו היתה, „למלאות תאות נפשו”).

ועד"ז י"ל גם בנוגע לאיסורים דרבנן, שאף שמצד עצמו החפצא אינו דבר האסור, אלא האיסור הוא על הגברא בלבד – מ"מ, ע"י פעולת האדם (דהיינו – ע"י ההחפצא נעשה „בקרבו”) ה"ה פועל איסור גם על החפצא.

ועד" שמוצינו לענין נדרים (שמהותם היא – איסור חפצא), שאם החפץ הוא ברשותו „בקרבו”) – יכול הוא לאוסרו אכו"ע, דהיינו – לשנותו ולהפכו לחפץ של איסור. ועד"ז בנוגע להקדש, שע"י שמקדיש דבר שברשותו – נעשה החפץ עצמו קודש.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰⁶)

בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה: לכאורה „הטמאים” מיותר.

ואולי י"ל שבהוספת תיבת „הטמאים” אתי לגלויי ד„אסורים באכילה” היינו דאסורים מעיקרא (כמו בע"ח טמאים שלא ה' להם היתר מעולם), ולא איסורי אכילה שהיו תחילה מותרים אלא שנאסרו אח"כ (כגון שור הנסקל, טרפות ונבלות וכו'), כי אף שעכשיו גם הם מג' קליפות הטמאות ואסורים וקשורים כו' – הרי שייכותם לגקה"ט ניתוספה רק לאחר זמן, היינו שמצ"ע הם קליפת נוגה, אלא שנכללה ברע גמור שבגקה"ט.

(105) פ"ז. (106) שיחת אחש"פ תשל"ו. אגרות קודש ח"י ע' רעט. לקו"ש חכ"ט ע' 601 הערה 12. תו"מ תשנ"ב ח"ב ע' 124 הערה 64. (107) שער מט פ"ג. (108) שער מט פ"ו (המצויין לקמן). ושם: „כל הבהמות וחיות ועופות ודגים ואילנות ועשבים ואבנים כו' כולם טו"ר מקלי' נוגה, אך הטמאים שבב"ח והאסורים לאכילה בעשבים ובעצים כגון ערלה וכלאי הכרם, הם בג' קלי' הערלה”. ועד"ז בפ"ג שם: „נשמתן של הגויים הם מג' קליפות .. וכן הבהמות וחיות ועופות טמאים”. (109) ראה רמב"ם הל' אבות הטומאות ספ"ד: „אין לך בכל השרצים מה שמטמא במותו חוץ משמונת המינין המפורשים בתורה” (כפ' שמיני יא, כט"ל), משא"כ „שאר שקצים ורמשים כולן כגון הצפרדע והנחש והעקרב

ליקוטי אמרים

פרק ו

קכא

וקיום גופם וקיום וחיות כל מאכלות אסורות מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם כו' וכמ"ש בע"ח

עצמם¹²¹. ועיין שער היחוד והאמונה פ"א. לקו"ת חוקת נו, ד¹²².

(כ"ק אדמו"ר⁹)

וקיום וחיות כל מאכלות אסורות מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם: אינו כותב, וקיום גופם (כמו שכתב גבי אומות העולם ובעלי חיים טמאים), שהרי גופם טהור כו'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁴)

לכאורה אינו מובן: מאחר שפירות הערלה עצמם אסורים לעולם (אפילו לאחר גמר ג' שני ערלה) – למה אין „קיום גופם” מג' קליפות הטמאות? ואם משום שהאילן שממנו באים הפירות הוא דבר היתר¹²³ – הרי גם חיות הפירות בא מהאילן של היתר, ומהו החילוק בין „קיום וחיות” הפירות (שהוא מגקה"ט) ל„קיום גופם” (שאינו מגקה"ט)? והביאור בזה:

גוף וגשם הנברא – נברא רק פעם אחת, ומה שנעשה אח"כ הוא רק קיום המציאות הקודמת; משא"כ החיות שבנבראים מתחדשת באופן תמידי (כמבואר בכ"מ¹⁰⁰ בפירוש „המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית”, שבכל יום נמשכת חיות חדשה).

שייך רק בחי ומדבר ולא בדומם וצומח. (122) בשהיחווה"א שם: „גם בדומם ממש כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית”. ובלקו"ת שם: „כי הנה נודע שיש ד' בחי' מדבר חי צומח דומם .. והעליון מהם כולל את התחתון ג"כ .. הדומם שהוא בחי' האחרונה ותחתונה .. אינו רק בבחינתו לבד שהוא דומם, אבל בחי' צומח חי כו' הוא בבחי' הסתלקות ממנו. והצומח .. זולת כח הצמיחה שבו הוא כמו בחי' דומם אלא שנוסף ע"ז שיש בו ג"כ כח הצמיחה .. והחי יש בו כ"ז ונוסף ע"ז נפש החיונית והרצונית, משא"כ בצומח ודומם .. אבל מכל מקום כלול בו ג"כ בחינת צומח ודומם וכו'”. ומה שממע שבכל ד' הסוגים דצח"מ (גם בצומח ודומם) יש „נפש”, ויתירה מזה – שהנפש שוה בכלום*, אלא שיש בחינות שמסתלקות ואינן מתגלות בצומח או דומם כו'. (123) ראה ערלה פ"א מ"ו. תו"כ קדושים יט, כג.

(* ראה גם סה"מ תקס"ח ריש ע' קכד: „אין השינוי והחילוק במעלה ומדרגה בין דצח"מ אלא רק מצד בחי' הגילוי בלבד, אבל מצד בחי' ההעלם הנה כולן שוין ממש, מדבר ודומם .. יש בחי' מדבר בהעלם בדומם ג"כ, וא"א לומר כלל שיש הפרש במעלה בעצם בין בחי' מדבר זה שבהעלם בדומם לבחי' מדבר שבא בגילוי בנפש האדם .. רק הפרש הוא שבנפש האדם בא בגילוי אבל לא מצד בחי' עצמותו כו'.”

וקיום וחיות כל מאכלות אסורות מהצומח: הטעם שאינו מזכיר „נפש” בצומח (ועד"ז לקמן²³ בדומם) כמו לעיל במדבר ובחי „נפשות כל אומות העולם .. ונפשות כל בעלי חיים הטמאים כו'” – י"ל דהיינו משום ד„נפש” הוא לשון רצון¹¹³ (כמ"ש¹¹⁴ „אין נפשי אל העם הזה”), ולכן נקראת חיות המדבר והחי בשם „נפש”, מפני התנועה הרצונית שבהם (דאף ש„כל חי מתנענע”¹¹⁵, מ"מ התנועה היא ברצון דוקא¹¹⁶); משא"כ דומם וצומח, שאין בהם רצון והרגש, ואין התנועה שבהם רצונית – אין החיות שבהם נקראת בשם „נפש”, כי אם „חיות” סתם (ובמ"א¹¹⁷ מבואר שהוא התפשטות בלבד כו').

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁴)

ולולא דמסתפינא, אפשר לבאר מה שלא הזכיר „נפש” בדומם וצומח באופן אחר קצת – ע"פ לשון הרמב"ם¹¹⁸ „נפש חי' שבה אוכל ושותה ומוליד ומרגיש ומתהדר”, וכיון שענינים אלו אינם בדומם וצומח, אין שייך בהם לשון „נפש” (ולא מצד העדר ענין הרצון דוקא). ועיין ג"כ מו"נ ח"א פמ"א¹¹⁹. ע"ח שער נ פ"י¹²⁰.

ועיין ג"כ לקמן פל"ח שמחלק חי ומדבר בפני

(113) לקו"ת שלח מת, ד. ועוד. (114) ירמ" טו, א (ובפרש"י). (115) ראה מו"נ ח"א פמ"ט. ח"ב הקדמה הי"ז. מאמרי אדה"ז ענינים ח"א ע' פה ואילך. מארז"ל ע' צח. ובכ"מ. (116) ראה מאמרי אדהאמ"צ נשא ע' קפו ואילך. המשך תער"ב ח"א פנ"א. (117) ראה לקו"ת תבוא מב, ד. וראה גם המשך תער"ב ח"א פקמ"ה. ח"ב פתכ"א. (118) הל' יסוה"ת פ"ד ה"ח. (119) ושם: „נפש הוא .. שם הנפש החיונית הכוללת כל בעל תחושה אשר בו נפש חי'”. (120) ושם (בביאור החילוק שבין ד' הסוגים דצח"מ): „הדומם .. הנפש שבהו אינה רק לערב ולהרכיב בהם כל הד' יסודות .. לכן נקרא לה נפש המרכבת .. הצומח .. נוסף בה .. נפש צומחת, ויש קוראים לה נפש הטבעית, כי אין בה כח התנועה להתנענע כפי רצונה ממקום למקום, ואין לה רק טבע אשר הוטבע בה להיות צומחת .. החי .. יש בו נפש המרכבת, ונפש הצומחת, ונוסף בה נפש פנימית הנקרא נפש הבהמית, ויש קוראים לה נפש התנועה .. להתנענע ממקום למקום .. להרגיש .. (ב)ח' חושים כו'” (ואילו ענין התאוה והרצון – שייך לכה הפנימי שבה, עיי"ש). (121) ושם: „אין ערך ודמיון ההארה והמשכת החיות שבדומם וצומח להארה והמשכת החיות המלובשת בחי ומדבר” – בהמשך למ"ש לפנ"ז ש„אין ערך ודמיון כלל בין בחי' אור וחיות המאיר בגוף לגבי בחי' אור וחיות המאיר בנשמה שהיא נפש כל חי'”, מתאים להמבואר כאן שענין הנפש

ליקוטי אמרים

[יא, א]

שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש שם סוף פ"ה :

וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה: מזה שמחלקם לשני סוגים – מאכלות אסורות בפ"ע ושס"ה ל"ת בפ"ע – משמע ש,מאכלות אסורות" כולל ג"כ איסורי אכילה שמצד מצות עשה, שגם הם קיומים מג' קליפות הטמאות. ועפ"ז צ"ל בשיטת אדה"ז שגם איסורי עשה הם איסור חפצא.

(כ"ק אדמו"ר¹²⁹)

וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה: ונמצא שהם לבושים לנפש הבהמית, אבל טמאים יותר ממנה (שהרי נפש הבהמית היא מקליפת נוגה, ולבושים אלו הם מג' קליפות הטמאות).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³³)

ועפ"ז מובן גם בנוגע לאיסור ערלה:

גוף וגשם האילן – נברא רק פעם אחת, ולכן אי אפשר שמזמן לזמן יחול (מאליו¹²⁴) שינוי במקור קיום גופו (מגקה"ט או מק"נ), וממילא „גופו טהור“; משא"כ החיות והכח שבאילן להצמיח פירות (שיונקים ממנו) – מתחדשת תמיד, וממילא שייך בה שינוי – בג' שני ערלה חיות זו נמשכת מגקה"ט¹²⁵, ולאח"ז נשפעת ונמשכת בהאילן¹²⁵ חיות חדשה¹²⁶, ופירותיו מותרים. ומזה מובן גם בנוגע להפירות: גופם של הפירות – שייך לגוף האילן¹²⁷, ולכן הוא טהור; ואילו החיות שבהם, הנמשכת מחיות האילן – היא מגקה"ט, ולכן הפירות אסורים לעולם.

(כ"ק אדמו"ר¹²⁸)

וקיום וחיות כל מאכלות אסורות כו' וכן קיום

קיצור פרק ו

אחרא, וממנה הן מושפעות כמ"ש בו פכ"ט. אלא שהקליפות הן נחלקות לשתי מדריגות, המדריגה התחתונה היא ג' קליפות הטמאות ואין בהם טוב כלל (ר"ל בעצמותם, אבל בכחי גלות בו יש חיות אלקות, ניצוץ מי' ספירות דעשי' שבתוכו י' ספירות דיצירה שבתוכו כו'), ומהם נמשכות נפשות אומות העולם ובעלי חיים האסורים באכילה וקיום גופם, וקיום וחיות מאכלות אסורות מהצומח, וכן קיום וחיות מחדו"מ של שס"ה ל"ת וענפיהן (והן לבושים לנפש הבהמית, וטמאים יותר ממנה).

יבאר כי בהיות שזה לעומת זה עשה האלקים, לכן גם נפש הבהמית כלולה מעשר כתרי מסבותא, הן ז' מדות רעות הבאות מד' יסודות הרעים הנ"ל פ"א, ושכל המולידן הנחלק לג' שהן חב"ד מקור המדות, כי המדות הן לפי ערך השכל, כי הקטן מתאוה לדברים קטנים כו'. ויש לה ג"כ לבושים, והיינו כשאדם מחשב או מדבר או עושה מה שחפץ מעשר בחי' טמאות הנ"ל, הרי מחשבתו שבמוחו ודיבורו שבפיו וכח המעשיי שבידיו ושאר איבריו נקראים לבושים לעשר בחי' טמאות הללו בשעת המחדו"מ. והן כל המחוד"ד¹³⁰ אשר לא לה' המה, שזהו ל' סטרא

„יפה כח הבן מכח האב“ (שבועות מח, סע"א) שהאפשרות לזה היא מפני שפנימיות הבן לוקחת מפנימיות האב (אף שלא נתגלתה באב), ואח"כ מתגלית בכח הבן (ולפעמים אינה מתגלית, ואז אין כח הבן יפה). (128 לקו"ש חכ"ב ע' 107. 129) שיחת ש"פ אחרי תשל"ו. (130) כן הוא בנדפס (דרך מצוותיך קצד, ב) ובכתי"י * 1, 2, 4, 6. אבל בכתי"י 3: „המחדו"מ“ (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות ע' קמג).

(* לתיאור הכתי"י – ראה הקדמת כ"ק אדמו"ר להערות וצינונים לסי' קיצורים והערות (ע' קמב).

(124) לבד כשהאדם עושהו אשרה, וכיו"ב. ועצ"ע בנוגע לכלאי הכרם. ולהעיר מרמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"י ה"ו: „בין שעלו מאליהן .. אסורין“ (125) ראה לקו"ת קדושים ל, ג. אוה"ת עה"פ קדושים שם (ע' קמד ואילך). וש"נ. (126) אבל צ"ע אם אפ"ל כן בכל איסורים זמניים, כי דוחק לומר (ובפרט למ"ד שחמץ לאחר הפסח אסור מן התורה) שיש שינוי בחיות של אותו הדבר (משא"כ בנדו"ד, שפירות ערלה אסורים לעולם). (127) דאף שגם גוף הפירות גדל מהחיות שמשפיע בהם האילן, מ"מ גוף הפירות שייך לגוף האילן (גם בנוגע להיתר ואיסור), ולא להחיות שמשפיע האילן, שאינה אלא בדרך מעבר. וי"ל דוגמא לזה –

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

זה לעומת זה עשה אלקים: עיין לקו"ת ביאור הדברים ע"פ וידעת¹³¹ בענין עשר הבחינות שבלע"ז. תו"א ד"ה ראה ריח בני¹³² בענין עשר כתרין ולבונה. ד"ה ויאבק¹³³ בענין אופן יניקת החיות דזלעו"ז. ד"ה שיר המעלות בשוב¹³⁴: „בכל מדה ומדה יש זה לעומת זה כו". ד"ה קחו מאתכם (כד"ה אך להיות)¹³⁵: „שיש בנפש הבהמית ז' מדות רעות כו' וכ"א כלולה מכולם ז' פעמים ז".

שבכחו להיות במל ממש לגבי הקב"ה במסירת נפשו על קדושת ה': עיין לקמן פ"ח: „כי אין סוף ב"ה מלוכש בבחי' חכמה שבנפש האדם.. ולכן אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב כו".

שאפי' אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה שריו

כו' וכל בי עשרה שכינתא שריא לעולם: עיין לקמן פל"ה¹³⁶ ובסופו¹³⁷. פי"א¹³⁸.

מבחי' אחוריים: עיין לקמן פכ"ב¹³⁹. ועיין ע"ח שער היכלות שער ב ענף ד: „עולם השפל החומרי בתכלית הגסות והעביות".

אור א"ס ב"ה מלא כל הארץ הלזו התחתונה .. כמ"ש בע"ח .. ובספר גלגולים פרק כ': עיין אגה"ק ס"כ (ד"ה איהו וחיהו)¹⁴⁰.

היא שלש קליפו' הטמאות כו': עיין לקמן פי"ט. לקו"ת ד"ה ויקחו אליך פ"א¹⁴¹: „שלש קליפות הטמאות .. רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת כו". ד"ה על כן יאמרו המושלים¹⁴² בענין היכלות דג"ק. ביאור אלה מסעי פ"א¹⁴³.

בחלונות רבים כו" (138) ושם: „רשע ורע לו .. כי גבר כל כך על הטוב עד שנסתלק מקרבו ועומד בבחי' מקיף עליו מלמעלה ולכן ארז"ל כל בי עשרה שכינתא שריא" (139) ושם: „ופי' אחוריים כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו שמשליכו לו כלאחר כתפו כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו כך למעלה .. הס"א והטומאה היא תועבת ה' אשר שנא ואינו משפיע לה חיות מפנימיות הרצון .. כ"א כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו .. וזה נקרא בחי' אחוריים דרצון העליון ב"ה כו".

(140) ושם: „ולפמ"ש בס' הגלגולים פ"כ הובא בלק"א מתלבשת תחלה הארה זו של הקו דא"ס באור האצ"י שבעשי' וממנה לבריאה ויצירה שבעשי' ומהן לבחי' אור הנשמה דמל' דמל' דעשי' ועי"ז יש כח ועוז בסיום הכלי דמל' דמל' דעשי' שביסוד העפר .. להיות פועל בקרב הארץ תמיד לעולם ועד .. שהוא מעין בחי' א"ס כו" (141) חוקת ס. א. (142) שם סה, ג (ושם: „ויש היכלות דג"ק הטמאות שלמטה מקי' שמהם נמשך תאות איסור מה שיש בו ענף מאיסור דאורייתא או דרבנן" (143) מסעי צב, א (ושם: „נוגה היא הממוצע בין הקדושה ובין קליפות הטמאות .. והוא מ"ש במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב שאחר ק"נ מתחיל השתלשלות שלש קליפות הנ"ל .. ולכן לא כולם שוים שהקרוב לנוגה יותר אין הרע בו בתוקף כ"כ כמו בהרחוק מנוגה כו").

(131) ואתחנן ה, א (ושם): „הנה ע"ס דקדושה וכנגד זה עשר כתרי מסאבותא והם זה לעומת זה אברהם חסד דקדושה וישמעאל חסד דלעומת זה .. יצחק גבורה דקדושה וכנגדו גבורה דקליפה. אבל אין ישמעאל כנגד יצחק, כי אין ביכולת כל מדה שבלעומת זה להיות מנגד רק למדה שכנגדו בקדושה .. כי שתיהן הן מדות שוות, רק חסד דקדושה הוא אהבה לאלקות והמנגד לזה הוא אהבה זרה חסד דקליפה, אבל אינה מנגדת לבחי' גבורה דקדושה שהוא מדת היראה והפחד כו" (132) תולדות כ, ב ואילך (ושם: „הנה יש י"א סממני הקטורת .. והם כנגד יו"ד כתרין דמסאבותא שהוא החיות שבקדושה המח' את זלע"ז, כמו שיש בקדושה י"ס כך יש ממש בקליפה הארה מיי"ס דקדושה .. אך כיצד הם חיים וקיימים מקדושה מאחר שהחיות נבלע בתוכם, הנה זהו ענין לבונה שבי"א סממני הקטורת שהוא אור המקיף עליהם מלמעלה ואינו נבלע בתוכם .. ובחי' לבונה הוא המחבר י"ס דקדושה להאיר לע"ס דמסאבותא כו" (133) וישלח כו, סע"א ואילך. (134) צ"ל: ד"ה בכ"ה בכסליו – וישב כט, א. (135) ויקהל פט, ג. (136) ששם נתבאר מדריגות שונות בענין השראת השכינה על האדם. (137) ושם: „כל בחי' המשכת אור השכינה .. אינו נקרא שינוי ח"ו בו ית' כדאיתא בסנהדרין דאמר ל' ההוא מינא לרבן גמליאל אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא אית לכו והשיב לו משל מאור השמש הנכנס